

Krönika

Axel Odelberg försöker *mainstream* sig in i krönikekören och märker att det är ack så lätt att ramla utanför.

Varför finns det inga eleganta skor?

I bland är det självklart vad en krönika ska handla om, men inte alltid. Denna gång tänkte jag först skriva om Augusto Pinochet utifrån ett modernt svenskt kriminalvårdspolitiskt synsätt. Emellertid har jag vid närmare eftertanke beslutat mig för avstå eftersom det skulle leda till slutsatser om påföljderna för denne latinamerikanske våldsvärkare, som inte ens med den bästa vilja i världen skulle kunna rubriceras som politiskt korrekta.

Det är nu så länge sedan Pinochet mördade och spred skräck omkring sig i Chile att man utan överdrift kan säga att han är återanpassad.

Jag menar, alla rättänkande svenskar är ju rörande ense om att denne man ska ha sitt straff, samtidigt som straffänkandet sedan länge är utmönstrat ur den svenska kriminalvårdspolitiken.

Där talas om istället om "brottspåföljd" vars syfte ju inte är att straffa utan att kriminalvårda brottslingarna och anpassa dem till ett senare liv som lojala samhällsmedborgare, att så att säga slussa dem bort från brottets bana och in på den smala väg som vandras av laglydiga medborgare. Straff och vedergällning är begrepp som inte hör hemma i modern kriminalvård.

Men jag kan inte se på vilket sätt kraven på att ställa Pinochet inför rätta inspirerats av annat än straff- och vedergällningstänkande. Jag menar, någon kriminalvård med sikte på återanpassning verkar han ju inte behöva. Det är ju så länge sedan han mördade och spred skräck omkring sig i Chile att man utan överdrift kan säga att han är återanpassad. Risken för att han ska återfalla i brottsliga beteenden verkar därtill så gott som försumbar.

Den enda kriminalvårdspolitiskt korrekta slutsats jag kan dra är därför att Pinochet måste släppas och få åka hem till Chile men den känns så provokativ att jag hellre avstår från att skriva om Pinochet och övergår till att behandla krönikealternativ nummer två, nämligen det förestående beslutet om Riksbankens självständighet och Europas socialdemokratiska regeringsanspråk på ökat inflytande över räntepolitiken. Jag har nämligen lite svårt att förstå konsekvensen i det kravet. Jag har överhuvudtaget svårt att förstå varför det ska finnas en riksbank.

Nästan alla hyllar numera marknadsekonomi och konkurrens. Ingen vettig människa anser att staten ska bestämma priset på mjölk, bröd, bilar eller datorer eller att dessa varor produceras bäst inom ramen för politiskt reglerade monopol. Men marknads- och konkurrenstänkandet omfattar inte pengar. Priset på pengar, alltså räntan (och i flera fall även växelkursen), bestäms helt och hållet i politiskt ordning även om politikerna delegerat ansvaret för denna marknadsreglering till centralbankernas tjänstemän (vilket en del kontinentalta socialdemokrater nu börjat ångra). Varför är tillgång och efterfrågan den mest effektiva prisregulatorn då det gäller flygbiljetter men inte i fråga om räntan? Behövs det överhuvudtaget en riksbank?

Här känner jag att även krönikealternativ nummer två riskerar att föra mig bort från den breda mittfåran så jag väljer inte det heller utan ger mig på nummer tre istället, nämligen frågan om skomodet. Det går nämligen inte att få tag på normala skor idag. Det finns bara fyra herrmodeller att välja på, vandringskängan, den fyrkantiga få-modellen, den groteskt höga sul-varianten, samt stålverksarbetaralternativet, det vill säga en bredlästad historia med tåhätta så grov och oskön i linjerna att den kunde vara stål förstärkt. Varför finns inga vanliga eleganta skor? Vad gör våra politiker?

24 november 1998
AXEL ODELBERG

Transportfacket vill utreda Estonia

Nu börjar det internationella transportfacket rycka i *Estonia*. Knut Carlqvist rapporterar från en konferens på Arlanda.

TT lämnade ofullständiga uppgifter från Nordiska Transportfederationens (NTF:s) konferens om M/S Estonia på Arlanda onsdagen den 18 november.

Estonia

Visserligen hade NTF uppdragit åt den renommerade konsultfirman Burness, Corlett & Partners att syna haverirapporten och den hade kommit fram till att fartyget inte var sjövärdigt när det lämnade Tallinn på kvällen den 27 september 1994. Men det var inte så, att konsulterna föreslog att International Maritime Organization (IMO) skulle "gå igenom alla fakta som lagts fram". De förordade "en ny undersökning inför en neutral panel", en offentlig sjöförklaring där alla argument kunde prövas. De *underkände* rapporten.

Kunde ha hindrat olyckan

Föredragande, Jerry Colman, avslutade med att klassningssällskapet (Bureau Veritas), flaggstatens och hamnstatens inspektörer "kunde och borde ha förhindrat denna olycka". Som bekant hävdar kommissionen (på Arlanda förtredad av ordföranden Uno Laur och den finske ledamoten Tuomo Karppinen) att fartyget var sjövärdigt och väl underhållet och att förlisningen berodde på att visiret var felkonstruerat – det var tyska Meyer Werfts fel att fartyget förläste.

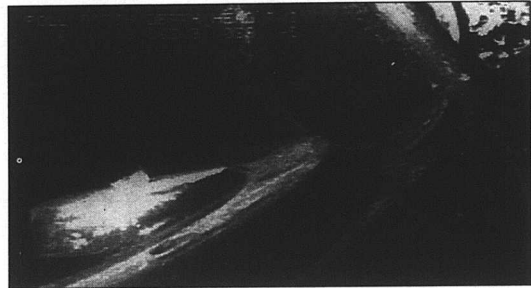
Konsultfirman instämde i att visiret var olyckligt konstruerat, men konstaterade också att Estonian Shipping Company (ESCO) avböjt propäber om att bygga ett extra kollisionsstakt (kostnad DEM 45 000) enligt SOLAS-bestämmelserna för sjösäkerheten, att certifieringen var felaktig, att underhållet var gravt eftersatt och att inspektörerna underlåtit att anmärka på det.

Lösa slutsatser

Konsulterna fann det nödvändigt att genomföra en ny, högkvalitativ fotografering av vraket, särskilt insidan av den ännu på vraket stånga bogrampen och av de vattentäta dörrarna under bildäck. Kommissionen, anser de, baserar i dessa stycken sina slutsatser på förmodanden, inte på fakta.

Kommissionen (Uno Laur) och Ann-Louise Eksborg, generaldirektör för Statens haverikommission, menade bägge att *Estonia* formellt sett var sjövärdig, hon var utrustad med nödvändiga papper.

Varför driver facket på för en ny prövning och en sjöförklaring? Det finns två skäl, ett redovisat och ett antytt. Christer Lindvall, VD för fartygsbefälsföreningen, gick till hårt

Bogvisirets infästning. Den tyska expertgruppen anser att bristande underhåll bidrog till att Estonia sjönk, men inte mer.

angrepp mot kommissionen och menade att dess rapport "var en ren partsinlaga för att försöka dölja de olika faktorer som ledde till olyckan och skydda dem som hade ansvaret för det inträffade". Han nämnde särskilt frånvaron av säkerhetskultur på *Estonia*. Ett sjövärdigt fartyg sjunker inte på 50 minuter i inte alltför märkvärdig sjö.

Ett sjövärdigt fartyg sjunker inte på 50 minuter i inte alltför märkvärdig sjö.

Bakom NTF står dess internationella motsvarighet, ITF, som drivit fram nya undersökningar bland annat av M/V *Derbyshires* förlisning (hon ligger på 4 500 meters djup). Mark Dickinson talade för ITF och uppehöll sig vid utflaggningen till stater som Honduras (och underförstått: Estland), som varken har resurser eller orsak att gräva i orsakerna till förlisningar. Sjösäkerheten kopplas alltså till frågan om utflaggning.

På ena sidan stridslinjen står facket, de anhöriga, varvet och försäkringsbolagen, på den andra myndigheterna och redarna. Kommissionen företräder tämligen uppenbart de senare och det är detta som gör att NTF/ITF utser *Estonia* till ett pilotfall. Om det kan visas att *Estonia* sjönk på grund av försumlighet från redariets och/eller myndigheternas sida, kommer återförsäkringsbolagen att ställa krav. I slutändan rör striden miljardbelopp.

Generaldirektör Eksborg hävdade att kommissionen inte tagit ställning i skuldfrågan, dess rapport redovisade blott fakta. Bengt Schager, kommissionens avhoppade psykolog, gav någrablickar i hur det egentligen gått till. Bland annat hade en svensk inspektör med sina

estniska kolleger undersökt fartyget dagen före olyckan och blivit förskräckt. Han listade sina anmärkningar: tre, fyra av de vattentäta dörrarna fungerade inte, manualer och instruktioner saknades och där de fanns hade ingen läst dem, fartyget var fellastat vid avgången och hade en grads styrbords slagslida trots att babords ballasttank tagit in maximala 185 ton, och överstyrsmannen vägrade ta rättelse.

Natten efteråt väcktes han av beskedet att *Estonia* förläst. Två dagar senare intervjuades han av *Aktuell*: "Jodå, hon var sjövärdig". Listan över anmärkningar lämnade han i stället till kommissionen. Schager ville ha in listan i rapporten men stoppades av Laur, som vid slutredigeringen satte in inspektörens uttalande för *Aktuell*. Schager hoppade av.

Bristande underhåll

I panelen på Arlanda fanns också Werner Hummel från det tyska varvets expertgrupp. Han gjorde inget större väsen av sig, eftersom varvet spar sin ammunition till de instundande rättegångarna i Stockholm och Paris. I dess summering av händelseförloppet sågs:

Saunan/swimmingpoolavdelningen under hytterna på 1:a däck var översvämmade och under tryck, dvs stod öppen mot havet, innan den plötsliga slagslidan åt styrbord inträffade 01.02... Omkring kl 01.16-18 var slagslidan 40 grader när Hannes Kadak och Henrik Sil-laste lämnade maskinrummet. Då var bogrampen i förändrad läge, dvs bara något öppen.

Tyskarna menar att visir och bogramp var i dåligt skick beroende på bristande underhåll, något som bidrog till olyckan. Men huvudorsaken var läckage under vattenlinjen.

KNUT CARLQVIST

Citatet

HIV-mannen, alias James Kimball, alias Mehdi Tayed, alias Fabian Foxx, alias och så vidare i all evighet är kanske den mest socialt kompetente person som tagit plats i offentlighetens ljus den senaste tiden. Hans kontakt-nät är imponerande. Hans förmåga att smälta in och till synes vara till lags är gränslös... Jag tror att den mannen har precis vad som krävs för den framtida svenska arbetsmarknaden.

– Liselott Holm i DN Stockholm 23/11